Шыфр:____________________

Колькасць балаў:____________

Месца:____________________

Зацвярджаю

Намеснік старшыні
арганізацыйнага камітэта,
намеснік Міністра адукацыі

________________ В.А. Будкевіч

«13» сакавіка 2014 года

ЗАКЛЮЧНЫ ЭТАП XXX РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ
ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА»
І «БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА»

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

Гродна, 2014 г.

11 клас

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы											

Варыянт І

Заданне 1. Падкрэсліце словы (спалучэнні слоў), напісанне якіх адпавядае сучасным арфаграфічным нормам.

Упішыце ў тэкст прапушчаныя словы (спалучэнні слоў).

Максімальная колькасць балаў – 6.

І. *Кандытар, аўдыёплэер, ток-шоу, радыебіялогія, Токіа, дэзінтэграцыя, шэсцьдзесят, фарпосны, стаградусны, андэграунд.*

ІІ. У 1918 г. апублікавана «________________________» Браніслава Тарашкевіча, у якой фактычна ўпершыню былі сфармуляваны асноўныя правілы беларускага правапісу. У сваёй працы Браніславу Тарашкевічу ўдалося спалучыць ______________ і ______________ прынцыпы напісання. Пры гэтым ______________ прынцыпу, паводле якога адлюстроўваюцца на пісьме асаблівасці вымаўлення, у асноўным падпарадкуецца напісанне галосных літар, а ______________, паводле якога марфемы захоўваюцца ў нязменным выглядзе незалежна ад іх вымаўлення, – напісанне зычных літар (*В. Іўчанкаў*).

Заданне 2. Устаўце ў сказы прапушчаныя фразеалагізмы з кампанентамі-назвамі музычных інструментаў у адпаведнасці з пазначанымі лексічнымі значэннямі.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Сказ	Значэнне фразеалагізма
1) Але, як я заўважаю, то ты, Лявон, з цесцем ______________ (*І. Грамовіч*).	*'пачаў дзейнічаць заадно'*
2) Хай не забываюць, што ў канторы ўсё ж ______________ ён, дырэктар (*Л. Гаўрылкін*).	*'самая галоўная, найбольш уплывовая асоба ў якой-небудзь галіне, справе'*
3) – А мне няма часу з вамі ______________ (*А. Цяжкі*).	*'займацца чым-небудзь нудным, аднастайным'*

Заданне 3. Перакладзіце рэцэпт на беларускую мову, замяняючы інфінітывы дзеясловамі 2-й асобы множнага ліку загаднага ладу. Лічбы запішыце словамі.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Капустные конвертики

Листья капусты отделить от кочана и сварить в подсоленной воде. Нарезать толстыми пластинами 150 г сыра. Взбить 2 яйца с солью и 7 столовыми ложками молока. Когда капустные листья станут мягкими, вынуть их из кипящей воды, срезать толстые прожилки. В каждый лист завернуть сыр, обвалять конвертик в муке. Обжарить конвертики до золотистого цвета с каждой стороны (*Энциклопедия белорусской кухни «Смачна есці»*).

Заданне 4. Запоўніце табліцу, падабраўшы да слоў першага слупка аднакаранёвыя, утвораныя бяссуфіксным (нульсуфіксальным) спосабам.

Максімальная колькасць балаў – 5.

Бяссуфіксны (нульсуфіксальны) спосаб утварэння	
1) разрываць –	
2) шэсць –	
3) нафтаперапрацоўка –	
4) воўк –	
5) прывольны –	

Заданне 5. Прачытайце прыказку. Вызначце, які дзеяслоў у ёй мае граматычны амонім у форме прошлага часу адзіночнага ліку. Запішыце амаформы ў пачатковай форме, формах 1-ай асобы адзіночнага і множнага ліку і 2-ой асобы множнага ліку цяперашняга часу.

Максімальная колькасць балаў – 4.

І мыла, і шыла, і прала, і ткала – і ўсё языком (Прыказка).

Пачатковая форма	Форма 1-ай асобы адзіночнага ліку	Форма 1-ай асобы множнага ліку	Форма 2-ой асобы множнага ліку

Заданне 6. Утварыце колькасна-іменныя спалучэнні і запішыце назоўнікі, што ў дужках, у неабходнай форме.

Максімальная колькасць балаў – 5.

двух (грош) ____________________
тры (чорт) ____________________
табун (конь) ____________________
чатыры (сусед) ____________________
дваццаць (чалавек) ____________________

Заданне 7. Уважліва прачытайце тэкст. Выканайце заданні, адкажыце на пытанне.

Максімальная колькасць балаў – 3.

(1) *Ліст быў і не жоўтым, і не чырвоным, а такім, як чалавечая далонь, што паружавела ад холаду.* (2) *Адсюль, з пакоя, Антон, здавалася, адчувае, як халадна і зябка гэтаму кляноваму лісту.* (3) *Невядома, адкуль прынёс яго сюды сыры вецер і панёс бы далей, ды ліст прыляпіўся да вугла шыбіны.* (4) *І цяпер здаецца, што нечая далонь адтуль, з восеньскай халадэчы, просіць літасці.*

(5) *Як хутка яна надышла – восень!* (6) *Пажоўклую і пачарнелую лістоту неяк раптоўна здзьмула з безабаронных дрэў, і агаленыя цяпер галіны сячэ дробны дождж.* (7) *Кроплі бясконца сцякаюць па шкле.* (8) *Яны, кроплі, заадно з ветрам, заадно з восенню: ім усім трэба схаваць гэты ліст, апошні напамін пра лета.*

(9) *Антон не журыцца пра лета.* (10) *Ён чакаў восені, таму што восенню пачынаюцца заняткі...* (Паводле В. Гапеева)

ЗАДАННІ І ПЫТАННІ ДА ТЭКСТУ

1. Вызначце і запішыце стыль тэксту і тып маўлення ў ім.

____

____

2. Да якога тыпу трэба аднесці ***другі сказ*** тэксту?

____

____

3. Адзначце нумар сказа, у якім парушаны сінтаксічныя нормы. Запішыце сказ правільна.

____

____

Заданне 8. Пра якія творы ідзе гутарка ў наступных тэкстах? Назавіце твор і яго аўтара. Аформіце свае адказы ў табліцы.

Максімальная колькасць балаў – 6.

1) У прадмове да твора аўтар піша: “Усё, што адбываецца ў п’есе, магло здарыцца ў любой капіталістычнай краіне, дзе агіднасць маралі, прыніжэнне асобы, бесперспектыўнасць заўтрашняга дня, жорсткасць і бесчалавечнасць мяшчанскага быту становяцца відавочнымі нават дзецям”.

2) Навуковец і паэт М. Арочка пра гэты твор пісаў: «Калі верш быў перасланы ў тыл, у партызанскую зону, у рукі “бацьку” Мінаю, падкошаны асабістым горам, партызанскі камандзір не мог да канца дачытаць твор».

3) У паэме паказана выключная таленавітасць мастака з народа, які пабудаваў выдатны храм, але размаляваў яго так, што біскуп і яго акружэнне пазналі сябе ў пачварных істотах.

АДКАЗ:

№ п/п	Назва твора	Аўтар
1		
2		
3		

Заданне 9. Знайдзіце ў кожным радзе "лішні" элемент. Абгрунтуйце свой выбар.

Максімальная колькасць балаў – 3 (0,5 – за правільна вызначаны "лішні" элемент; 1 – за абгрунтаванне кожнага выбару).

1. "Марозны, звонкі вечар", "луг расой абмыўся", "светлыя згадкі", "простае шчасце людское".

Абгрунтаванне: ______________________

2. "Быкаўская" аповесць; "лейтэнанцкая", "франтавая", "акопная" проза; "інтэлектуальная" проза; "маленькая", "кароткая" аповесць.

Абгрунтаванне: ______________________

Заданне 10. Прачытайце верш. Пісьмова адкажыце на пытанні.

*Максімальная колькасць балаў – 6 (**2 балы** – за правільны адказ на кожнае пытанне).*

Я гіну ад бяздзейнасці не месяц,
Не два, не тры. Як быццам хто закляў!
Я сам сябе гатоў хутчэй павесіць,
Чым існаваць для непатрэбных спраў.
Запал прапаў – я сэрцам разумею,
Яго мне не пазычаць лекары.
Я вар'яцею, трацячы надзею,
І не чакаю лепшае пары.
Яна сама прыходзіць, як здароўе.
З крыніц сваіх і жыватворчых рэк
Прыносіць мне ....

1960 г.

Пытанні і заданні да верша:

1. Назавіце аўтара вышэйпрыведзенага верша. Пра якую новую паэтычную форму (від верша) паведаў сам паэт у апошнім радку?

2. Хто і што прывяло аўтара да стварэння новага віду верша? Абгрунтуйце свой адказ.

3. Якія падзеі тагачаснага грамадскага жыцця і творчай біяграфіі паэта адлюстраваны ў вершы?